

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

мр Диане Продановић-Станкић

Језички и ванјезички аспекти вербалног хумора у енглеском и српском језику на примеру филмских и телевизијских дијалога: когнитивнолингвистички приступ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ:

1. Датум и орган који је именовано комисију:
13. 9. 2013, Наставно-научно веће Филозофског факултета, одлуком бр. 02-1087/1 од 17. 9. 2013.
2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:
 - (1) Др Твртко Прћић, редовни професор за ужу научну област Енглески језик и лингвистика, изабран 30. 3. 2006, Филозофски факултет, Нови Сад
 - (2) Др Катарина Расулић, доцент за ужу научну област Англистика, реизабрана 3. 9. 2013, Филолошки факултет, Београд
 - (3) Др Душка Кликовац, редовни професор за ужу научну област Савремени српски језик, изабрана 17. 10. 2012, Филолошки факултет, Београд

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТКИЊИ:

1. Име, име једног родитеља, презиме:
Диана (Љубомир) Продановић-Станкић
2. Датум рођења, општина, република:
10. 6. 1975, Хамбург, СР Немачка
3. Датум и место одбране, наслов магистарске тезе:
24. 5. 2007, Филозофски факултет, Нови Сад; *Метафора у пословицама с називима домаћих животиња у енглеском и српском језику: когнитивнолингвистички приступ*
4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука:
лингвистика

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Језички и ванјезички аспекти вербалног хумора у енглеском и српском језику на примеру филмских и телевизијских дијалога: когнитивнолингвистички приступ

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикона и сл.

Дисертација обухвата 397 обележених страна и организована је на следећи начин: Кључна документацијска информација; Key Words Documentation; Апстракт, Кључне речи; Abstract, Key Words; Типографске конвенције; Садржај; Предговор (стр. 1); 1. Уводна разматрања (2-27), с одељцима: 1.1. Циљ и обим истраживања, 1.2. Структура корпуса, 1.3. Кратак преглед релевантне литературе, 1.4. Организација даљег излагања; 2. Теоријске основе (27-157), с одељцима: 2.1. Феномен хумора, 2.2. Вербални хумор у комуникацији, 2.3. Теорије вербалног хумора, 2.4. Когнитивнолингвистички приступ вербалном хумору; 3. Анализа корпуса (157-373), с одељцима: 3.1. Предлог новог приступа анализи, 3.2. Параметар логички механизам, 3.3. Језички и ванјезички елементи вербалног хумора у енглеском језику, 3.4. Језички и ванјезички елементи вербалног хумора у српском језику, 3.5. Резултати анализе; 4. Завршна разматрања (373-384), с одељцима: 4.1. Рекапитулација, 4.2. Перспективе; Литература (385-397), с 259 нумерисаних јединица.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Тема ове дисертације је вербални, тј. речима изражен, хумор и његово језичко и ванјезичко испољавање у енглеском и српском језику, посматрано из когнитивнолингвистичке перспективе, што је сврстава у области семантике, прагматике, стилистике и анализе дискурса, те когнитивне и контрастивне лингвистике. У првом поглављу, *Уводна разматрања*, дефинисан је предмет истраживања, који чине језички и ванјезички аспекти вербалног хумора. Као основни циљ свог истраживања ауторка поставља целовитије одређивање везе између језика и хумора, и утврђивање појава које се налазе у позадини различитих облика вербално израженог хумора, укључујући и досад углавном занемарене ванјезичке елементе, који у великој мери доприносе појачавању ефекта вербалног хумора и стога изискују конкретне предлоге за проширивање постојећих приступа вербалном хумору ванјезичким аспектима (стр. 4). Поред тога, ауторкина намера је и успостављање типологије различитих облика хумора, те развијање посебног модела формалне и садржинске анализе функционисања вербалног хумора, дефинисањем општих језичких и ванјезичких параметара (стр. 5), који проистичу из анализе обимног корпуса. Истраживање је засновано на 1230 контекстуализованих дијалошких јединица циљано бираних из филмских комедија и хумористичких телевизијских серија, од чега су 652 јединице на енглеском језику, како британском тако и америчком, из филмова *Две чађаве двоцевке* (енг. *Lock Stock and Two Smoking Barrels*) и *Мамурлук* (енг. *Hangover*), и епизода серија *Мушке* (енг. *Only Fools and Horses*) и *Симпсонови* (енг. *The Simpsons*), а 578 јединица на српском, из филмова *Мртав љадан* и *Седам и по*, и епизода серија *Бела лађа* и *Црни Груја и камен мудрости*. Следи осврт на релевантну литературу и досадашња истраживања у овој области и најава организације даљег излагања.

Друго поглавље, *Теоријске основе*, доноси исцрпан и студиозан критички приказ свих релевантних аспеката који чине теоријски темељ овог истраживања. Прво је понуђена дефиниција хумора уопште, па вербалног и невербалног хумора, те најважнија својства вербалног хумора, који се затим смешта у контекст комуникације, што је његово једино стварно и природно окружење. У оквиру тога, даје се опис основног модела устројства комуникације, заснован на Јакобсоновим и Грајсовим поставкама, који је примењен на хумористички дискурс и илустрован пажљиво бираним аутентичним примерима, при чему је посебно осветљена улога гледалаца у процесу декодирања намераваног хумористичког ефекта, јер они морају да препознају неподударност између очекиваног и неочекиваног значења, и на прави начин је разреше. У наставку се обрађују језички и ванјезички аспекти вербалног хумора, да би се потом тежиште ставило на његове формално-функцијске и садржинске аспекте, које оличава појава двосмислености, окосница језичке компоненте вербалног хумора. Уз помоћ добро срочених одређења и ваљано одабраних примера, двосмисленост је сагледана из лексичке, синтаксичке и прагматичке перспективе. Другу целину овог поглавља чини сажет али садржајан преглед различитих теорија вербалног хумора, настао позивањем на велик број аутора и њихових радова, углавном на енглеском језику. У склопу нејезичких теорија разматрају се три главна усмерења: теорије ослобађања (енг. *relief theories*), когнитивне теорије (енг. *cognitive theories*) и теорије супериорности (енг. *superiority theories*), док се у склопу језички заснованих теорија разматра семантичка теорија хумора (енг. *Semantic Script-Based Theory of Humour*), чији је творац В. Раскин (1985) и који полази од претпоставке да се значење неког вица може представити као семантички скрипт, тј. комплекс енциклопедијског знања. Ова теорија касније је допуњена и проширена (Атардо и Раскин 1991), а дорађује се и даље, и постала је универзално прихваћена као општа теорија вербалног хумора (енг. *General Theory of Verbal Humour*), са шест главних параметара, одн. извора знања (енг. *knowledge resources*), који одређују хумористички ефекат: супротност скриптова, логички механизам, ситуација, мета, наративна структура и језик. Трећа, и последња, целина у другом поглављу приказује когнитивнолингвистички приступ анализи вербалног хумора, уједно и ауторкино теоријско-методолошко опредељење. У средишту пажње овог приступа налази се објашњавање когнитивних механизма који, у садејству с друштвеним, културним и психолошким чиниоцима, утичу на употребу људског језика, а самим тим и на стварање и разумевање вербалног хумора. Као најбитнији когнитивни механизми релевантни за когнитивнолингвистички оријентисано истраживање хумора исцрпно је описано, илустровано одговарајућим примерима на енглеском и српском језику, те ефектним дијаграмима следећих пет: померање оквира (енг. *frame-shifting*), појмовно стапање (енг. *conceptual blending*), појмовна метафора (енг. *conceptual metaphor*), појмовна метонимија (енг. *conceptual metonymy*) и хипотеза степенасте истакнутости (енг. *Graded Salience Hypothesis*). Мора се нагласити да преглед главних когнитивнолингвистичких и преткогнитивнолингвистичких модела анализе вербалног хумора у овом поглављу пружа не

само компетентну теоријску и практичну интерпретацију појединачних приступа, него садржи и елементе конструктивне критичности. У оваквом облику и обиму први пут изложен на српском језику и, делом, поткрепљен српским језичким материјалом, овај заокружен текст, у рангу свеобухватног прегледног чланка, има сва својства кратког, јасног и приступачног увода у теорију и методологију истраживања вербалног хумора.

Након успешно постављеног теоријског темеља, у трећем, најважнијем и најопсежнијем, поглављу, *Анализа корпуса*, одабрани дијалози из филмова и телевизијских серија на енглеском и српском језику детаљно су анализирани с циљем утврђивања механизма на којима је хумор у конверзацији заснован, као и језичких и ванјезичких својстава хумористичког дискурса у ова два језика – прво појединачно, а затим и контрастивно. За ову прилику развијен је нов модел анализе, који вербални хумор треба да опише као мултимодалну појаву, реализовану и језички и ванјезички, те да пружи увид у његова формално-функцијска својства, с једне стране, али и ванјезичка својства, с друге, чиме се у анализу први пут укључују невербални елементи и гледаоци, којима је хумор првенствено и намењен. Теоријски гледано, нов приступ полази од класичне Атардове опште теорије вербалног хумора, чији су постојећи параметри проширени додатним параметрима, које су когнитивнолингвистички приступ и сам корпус показали као нужне и који се могу подвести под метакомуникативни сигнал, тј. начин и тренутак сигнализирања намере говорника да буде духовит. Применом оваквог, у суштини хибридног, модела, у којем су комбиноване главне поставке опште теорије вербалног хумора и компоненте појмовног стапања и процеса конструисања значења из когнитивне лингвистике, отклоњени су недостаци до сада доминантне теорије и обогаћени најновијим сазнањима проистеклим из испитивања конкретне употребе хумористичког језика. Из овог угла сагледани су аспекти вербалног хумора у енглеском и српском језику појединачно, да би затим биле истакнуте сличности и разлике међу њима. Анализа корпуса, систематично организована, образложена, приказана и илустрована, спроведена је на следећим нивоима: (1) параметар 'логички механизам', који укључује паралелизам, замену места фигуре и основе, појмовно стапање, те појмовну метафору и појмовну метонимију, (2) језички елементи, који укључују хомонимију, полисемију, идиоме, импликатуру, инференцију, референцију и недореченост, (3) параметар 'наративна стратегија', (4) параметар 'језик', који укључује употребу истог кода и употребу другог кода, и (5) ванјезички елементи, који укључују метакомуникативне сигнале и елементе културе. Последње, четврто, поглавље, *Завршна разматрања*, доноси закључке целокупног спроведеног истраживања и указује на перспективе даљих активности у овој области, од којих посебно треба истаћи испитивање опште креативности у језику, различитих врста језичке двосмислености, жанровске дистрибуције начина изражавања хумора, те начина превођења хумористичког дискурса.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ:

НАПОМЕНА: Таксативно навести називе радова, где и када су објављени. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

Рад у научном часопису:

- (1) (2011). "Using Humour in Teaching English as a Foreign Language at More Advanced Levels". *Зборник Института за педагошка истраживања* 43/2: 254-265. [М 24 = 4]
- (2) (2011). „Родни идентитет и елементи хумора у дискурсу часописа намењених женама и мушкарцима”. *Интеркултуралност* 2: 112-122. (у коауторству са А. Изгарјан). [М 53 = 1]

Саопштење са међународног скупа штампано у изводу:

- (3) (2009). „Анализа вербалног хумора на примеру филмских дијалого у комедији *Црни Груја и камен мудрости* режисера Марка Маринковића”. *3. међународни конгрес примењене лингвистике*, Нови Сад, октобар/новембар 2009. [М 34 = 0,5]
- (4) (2009). "Identity and Gender in Humorous Activities in Mass Media". *International Conference to Mark the 80th Anniversary of the English Department, Faculty of Philology, University of Belgrade "English Language and Literature Studies: Image, Identity, Reality (ELLSIIR)"*, Belgrade, December 2009. [М 34 = 0,5]
- (5) (2011). "Translating Verbal Humour and Cultural Elements in Sitcoms: a Corpus-Based Analysis". *6. међународни интердисциплинарни симпозијум „Сусрет култура”*, Нови Сад, децембар 2011. [М 34 = 0,5]
- (6) (2012). "Gender Aspect in Humorous Discourse in Popular Women Magazines in Serbia and the

- USA". *Women in Magazines: Research, Representation, Production and Consumption*, London, June 2012; participation via Skype. [M 34 = 0,5]
- (7) (2012). "Applying Humorous Content in EFL Classroom". *4th International Congress of Applied Linguistics "Challenges of Modern Times"*, Belgrade, October 2012. [M 34 = 0,5]
- (8) (2012). "Political Humour in Serbian Comedies and Television Series". *2nd International Conference on Humour in Conventional and Unconventional Politics (ICHUCP)*, Galați, November 2012; participation via Skype. [M 34 = 0,5]
- (9) (2012). "An Analysis of Metaphor and Metonymy Interaction in Humorous Discourse". *Међународна конференција „Језици и културе у времену и простору 2"*, Нови Сад, новембар 2012. [M 34 = 0,5]
- (10) (2013). "The Elements of Culture in Verbally Expressed Humour: a Case Study". *2nd International Conference on English Studies "English Language and Anglophone Literatures Today (ELALT 2)"*, Novi Sad, March 2013. [M 34 = 0,5]

Саопштење са међународног скупа штампано у целини:

- (11) (2011). „Анализа вербалног хумора на примеру филмских дијалога у комедији *Црни Груја и камен мудрости* режисера Марка Маринковића". У: Д. Точанац и С. Гудурић (прир.). *Примењена лингвистика данас – између теорије и праксе. Зборник радова са Трећег конгреса Примењена лингвистика данас – између теорије и праксе, одржаног 29. 11 – 1. 12. 2009. у Новом Саду*. Филозофски факултет, Нови Сад: 571-581. [M 33 = 1]
- (12) (2012). "Elements of Non-Verbal Communication in Humorous Discourse: a Case Study". In: С. Popescu (ed.). *Comparativism, Identity, Communication. Proceedings of the Conference. Craiova, 21-22 October 2011*. Tipografia Universității din Craiova, Craiova: 444-450. [M 33 = 1]

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА:

- (1) Свеобухватно сагледане и представљене различите класичне (преткогнитивистичке) и новије (когнитивистичке) теорије вербалног хумора.
- (2) Развијен нов, хибридни теоријско-методолошки модел анализе хумористичког дискурса, који обједињује главне поставке опште теорије вербалног хумора и когнитивнолингвистичке механизме појмовног стапања, те конструисања и реконструисања значења, доприноси тако потпунијем и целовитијем увиду у функционисање вербалног хумора у конкретној комуникацији на језичком и ванјезичком плану.
- (3) Детаљно испитани, описани и илустровани језички и ванјезички аспекти вербалног хумора на одабраном корпусу од 652 јединице на енглеском језику, из филмова *Две чађаве двоцевке* (енг. *Lock Stock and Two Smoking Barrels*) и *Мамурлук* (енг. *Hangover*), и епизода серија *Мућке* (енг. *Only Fools and Horses*) и *Симпсонови* (енг. *The Simpsons*).
- (4) Детаљно испитани, описани и илустровани језички и ванјезички аспекти вербалног хумора на одабраном корпусу од 578 јединица на српском језику, из филмова *Мртав љадан* и *Седам и по*, и епизода серија *Бела лађа* и *Црни Груја и камен мудрости*.
- (5) Вишедимензионално испитане, описане и илустроване сличности и разлике у реализацији вербалног хумора у енглеском и српском језику, како на језичком, тако и на ванјезичком плану.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА:

НАПОМЕНА: Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Из целокупног излагања може се закључити да је кандидаткиња у потпуности овладавала изузетно обимном литературом, коју је веома детаљно приказала, критички сагледала и промислила, а у појединим важним аспектима и допунила сопственим виђењима, заснованим на исцрпној и систематској анализи корпуса филмских и телевизијских дијалога на енглеском и српском језику. Представљени резултати истраживања, као уосталом и читав текст, брижљиво су написани, добрим, јасним и убедљивим стилем, и отиснути ефектним компјутерским слогом, те допуњени неколиким корисним дијаграмима, што умногоме доприноси лакшем и потпунијем праћењу ауторкиних објашњења и тумачења.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

НАПОМЕНА: Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање.

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме?

Дисертација је написана у складу с образложењем наведеним у пријави теме.

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе?

Дисертација садржи све битне елементе.

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци?

Ова дисертација представља оригиналан допринос науци о језику по следећим својствима:

- (1) први исцрпан и садржајан критички приказ на српском језику, у рангу опсежног прегледног чланка, досадашње преткогнитивистичке и когнитивистичке литературе везане за теоријске и практичне аспекте језичког и ванјезичког испољавања вербалног хумора, као и његових одређења и тумачења у оквиру различитих методолошких приступа, који је обogaћен ауторкиним оригиналним промишљањима;
- (2) нов модел анализе хумористичког дискурса, који поред вербалне димензије укључује и ону невербалну, у чијем се саставу налазе главне поставке опште теорије вербалног хумора, допуњене когнитивнолингвистичким поставкама проистеклим из испитивања конкретне употребе језика;
- (3) нов модел анализе вербалног хумора примењен на корпусу филмских и телевизијских дијалога на енглеском језику;
- (4) нов модел анализе вербалног хумора примењен на корпусу филмских и телевизијских дијалога на српском језику;
- (5) целовит опис општих језичких и ванјезичких својстава вербалног хумора у енглеском и српском језику појединачно, те енглеско-српски контрастивно;
- (6) ваљан превод с енглеског језика на српски терминологије из области теорије вербалног хумора, као и за њега везане аспекте когнитивне лингвистике.

<p>Резултати ове дисертације применљиви су најмање у следећим областима:</p> <p>(1) у општим и посебним теоријским и примењеним семантичко-прагматичким изучавањима дискурса енглеског и српског језика појединачно, те контрастивно, енглеско-српски и српско-енглески;</p> <p>(2) у прагматичким и стилистичким изучавањима језичких и ванјезичких средстава којима се постижу хумористички ефекти, као и њиховог успешног препознавања и разумевања у реалној комуникацији;</p> <p>(3) у универзитетској настави прагматике, стилистике и анализе дискурса, контрастивне лингвистике, когнитивне лингвистике, те превођења на српски и са српског језика;</p> <p>(4) у методици наставе енглеског као страног језика, српског језика и српског као страног језика.</p>
4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања
У овој дисертацији нису уочени недостаци.
X ПРЕДЛОГ:
На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:
<ul style="list-style-type: none"> - да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана - да се докторска дисертација враћа кандидату на дораду (да се допуни, односно измени) или - да се докторска дисертација одбија
<p>На основу укупне оцене ове дисертације, Комисија, у најбољем уверењу, предлаже Наставно-научном већу Филозофског факултета да препоручи Сенату Универзитета у Новом Саду да рад <i>Језички и ванјезички аспекти вербалног хумора у енглеском и српском језику на примеру филмских и телевизијских дијалога: когнитивнолингвистички приступ</i> (урађен под руководством првог члана ове комисије) прихвати као докторску дисертацију, а кандидаткињи мр Диани Продановић-Станкић одобри усмену одбрану пред истом комисијом.</p>

У Новом Саду и Београду, 23. 9. 2013.

Чланови комисије:

1. _____
Проф. др Твртко Прћић

2. _____
Доц. др Катарина Расулић

3. _____
Проф. др Душка Кликовац

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење, односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.